

STYRDOKUMENT I BOTKYRKA KOMMUN

Tillsynsplan för försäljning av folköl, tobak, receptfria läkemedel samt elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare samt rökfria miljöer 2019 - 2020

Strategi
Program
Plan
Policy
Riktlinjer
Regler

Diarienummer: sbf/2018:437

Dokumentet är beslutat av: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Dokumentet beslutades den: 10 december 2018

Dokumentet gäller för: Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Dokumentet gäller till den: 31 december 2020

**BOTKYRKA
KOMMUN**

Dokumentet ersätter:

Dokumentansvarig är: Miljöchef

För revidering av dokumentet ansvarar: Miljöchef

För uppföljning av dokumentet ansvarar: Miljöchef

Relaterade dokument:

Innehåll

Nationella och lokala, mål och uppdrag	4
Nationella mål och uppdrag	4
Folköl.....	4
Tobak	4
Receptfria läkemedel.....	4
Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare	4
Lokala mål och uppdrag.....	4
Tillsynsplanens omfattning	5
Folköl.....	5
Tobak.....	5
Receptfria läkemedel.....	5
Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare	6
Tid och inriktning på tillsyn och kontroll	6
Tidpunkter	6
Inriktning på tillsynen.....	6
Uppföljande tillsyn.....	7
Fokusområden.....	7
Kompetens, befogenheter, kostnader och resurser.....	7
Befogenheter och delegation.....	7
Finansiering	8
Kontrollpersonal, utrustning och lokaler	8
Kompetenskrav och utbildning	8
Arbetssätt	8
Rutiner för utförande av tillsyn och kontroll.....	8
Riskanalys	9
Riskanalys.....	9
Rådgivning, samarbete och öppenhet.....	9
Rådgivning, information och stöd till verksamheterna	9
Samarbeten med andra myndigheter	9
Öppenhet i kontrollen.....	10
Sanktioner – åtgärder när inte lagstiftningen följs	10
Folköl.....	10
Tobak.....	10
Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare	10
Receptfria läkemedel.....	11
Uppföljning av tillsynsplan	11

Nationella och lokala, mål och uppdrag

Nationella mål och uppdrag

Folköl

Målet för Sveriges alkoholpolitik är att minska medicinska och sociala skador från alkohol. Regeringen har i den så kallade ANDT-strategin (alkohol, narkotika, dopings- och tobakspolitik) satt upp olika mål som gäller under åren 2016-2020. Målen inom alkoholpolitiken är att tillången av alkohol ska minska och att antalet barn och unga som börjar använda alkohol ska minska. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol ska successivt minska, vidare ska antalet som dör eller skadas på grund av eget eller andras bruk av alkohol minska.

Tobak

Sveriges regering har som en del i sin ANDT-strategi lyft fram ”tobacco endgame” som innebär ett rökfritt Sverige till 2025. Arbete bedrivs i form av ett projekt bestående av olika organisationer. Vid år 2025 ska rökningen vara starkt reducerad och inte längre utgöra ett dominerande folkhälsoproblem. I ANDT-strategin finns mål om att tillången till tobak ska minska och att antalet barn och unga som börjar använda tobak successivt ska minska. Antal kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av tobak ska minska.

Folkhälsomyndigheten har som mål att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak i alla former.

Receptfria läkemedel

Läkemedelsverket har som uppdrag att främja den svenska folk- och djurhälsan. Målsättningen är att den enskilde patienten ska få tillgång till säkra och effektiva läkemedel. Dessa ska vara av god kvalitet, med positiv nytta/riskbalans och ska användas på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt.

Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Målet med reglering av försäljning är att skydda barn och unga från att använda elektroniska cigaretter. Folkhälsomyndigheten ska verka för en god folkhälsa. De ska övervaka marknadsutvecklingen för att se om elektroniska cigaretter blir en inkörsport till nikotinberoende för unga människor och icke-rökare.

Lokala mål och uppdrag

Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten har som mål ett hållbart Botkyrka och har uppdrag att utföra tillsyn på försäljning av folköl, tobak, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare samt tillsyn över rökfria miljöer. Vidare utförs kontroll av

receptfria läkemedel. Lagstiftningen inom dessa områden är till för att skydda människors hälsa. Miljö- och hälsoskyddsnämnden värnar om Botkyrkabornas hälsa och trygghet. Målet är att bara de personer som har laglig rätt att köpa ålderbegränsade varor ska kunna göra det. Bara produkter som uppfyller gällande regler ska få säljas.

Kommunens drogförebyggande arbete, ANDT-strategi, och andra hälsofrämjande åtgärder bedrivs av kommunledningsförvaltningen. Socialnämnden har ansvar för tillsyn och tillståndsgivande vid alkoholförsäljning förutom vid detaljhandel med folköl. Kommunfullmäktige beslutade 2018 att Botkyrka ska få en halvering av antalet som använder tobak till 2030, detta som en del av ”tobacco endgame”.

För att kontrollera att försäljningsställen gör ålderskontroller kommer Miljö- och hälsoskyddsnämnden göra kontrollköp på folköl, tobak, receptfria läkemedel, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Miljö- och hälsoskyddsnämnden kommer även utföra tillsyn och kontroll på de försäljningsställen som anmält försäljning.

Tillsynsplanens omfattning

Folköl

Tillsynsplanen omfattar försäljning av folköl i detaljhandeln samt servering av folköl på serveringsställen. Vidare omfattas registrering av anmälda försäljningsställen. Kommunen har ett delat tillsynsansvar med polismyndigheten.

Tobak

Tillsynsplanen omfattar försäljning av tobaksvaror i detaljhandeln samt på serveringsställen. Även registrering av anmälda försäljningsställen ingår i denna.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har även ansvar för tillsyn över rökfria miljöer. Vilket innefattar miljöer avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem. Vidare omfattas lokaler så som restauranger och andra serveringsställen samt offentliga lokaler som allmänheten har tillträde till.

Kommunen har ett delat tillsynsansvar med polismyndigheten.

Receptfria läkemedel

Tillsynsplanen omfattar kontroll av försäljning av receptfria läkemedel i detaljhandeln, utom apotek, samt nikotinläkemedel på serveringsställen.

Läkemedelsverket är tillsynsmyndighet över försäljning av receptfria läkemedel. De har ansvar för att hålla ett aktuellt register över alla anmälda försäljningsställen och följa upp de brister som kommunen rapporterar.

Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Tillsynsplanen omfattar försäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare i detaljhandeln och serveringsställen. Kommunen har ett delat tillsynsansvar med polismyndigheten.

Antal registrerade verksamheter november 2018

Tillsynsområde	Antal
Folköl	37
Tobak	66
Receptfria läkemedel	30
Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare	20
Totalt	153

Tid och inriktning på tillsyn och kontroll

Tidpunkter

Tillsynen över försäljning av de produkter som berörs av denna tillsynsplan ska genomföras löpande under året. Alla försäljningsställen ska få tillsyn eller kontroll en gång per år. Tillsyn kan komma att utföras samtidigt som exempelvis livsmedelskontroll görs.

Kontrollköp ska utföras vart annat år. Kontrollköpet ska göras i första hand på de försäljningsställen som tidigare fått underkänt och hos de som inte fått kontrollköp vid senaste tillfället.

Tillsyn på rökfria miljöer ska ske i samband med ordinarie tillsyn.

Inriktning på tillsynen

Tillsynen ska i huvudsak utföras genom oanmälda besök.

Avvikelse som konstateras ska följas upp för att säkerställa att bristerna åtgärdas. Vid behov ska beslut om åtgärder fattas och uppföljande kontroll genomföras.

En verksamhet med försäljning i detaljhandel ska få ett tillsynsbesök inom en månad från det att verksamheten påbörjas. Då kontrolleras framför allt att ett egenkontrollprogram finns på plats i verksamheten och att detta är anpassat efter verksamheten. Personalen ska ha fått utbildning och ha signerat att de har tagit del av egenkontrollprogrammet. Skylt om åldersgräns samt märkning på produkter kontrolleras också. Viss rådgivning ges vid besöket. Besöket kan

vara bokat i förväg med den som har ansvaret för verksamheten då detta underlättar vid frågor.

Samverkan mellan Miljö- och hälsoskyddsnämnden och andra myndigheter, framför allt polismyndigheten, ska ske i största mån.

Uppföljande tillsyn

Vid allvarliga avvikelser mot lagstiftningen avseende försäljning i detaljhandeln av folköl, tobak, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare kan ett uppföljande tillsynsbesök utföras eller sanktioner upprättas. Vid uppföljande tillsyn kan avgift faktureras enligt taxa som är beslutad av kommunfullmäktige. Vid klagomål kan en extra tillsynsavgift tas ut om klagomålet leder till ett besök som visar på brister.

Vid allvarliga brister vid försäljning av vissa receptfria läkemedel kontaktas läkemedelsverket som är tillsynsmyndighet. Läkemedelsverket kan upprätta förelägganden och förbud vilka kan förenas med vite.

Vid allvarliga avvikelser mot lagstiftningen avseende rökfria miljöer kan ett uppföljande tillsynsbesök utföras eller sanktioner upprättas.

Fokusområden

Folköl: försäljningsansvarig ska finnas i verksamheten. Försäljning ska inte ske till minderåriga.

Tobak: märkningen ska vara på svenska och korrekt samt att försäljning inte sker till minderåriga. Samverkan kan ske med polismyndigheten.

Receptfria läkemedel: försäljning ska bara ske av de produkter som är tillåtna samt att försäljning inte sker till minderåriga.

Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare: märkningen ska vara på svenska och korrekt samt att försäljning inte sker till minderåriga.

Rökfria miljöer: rökning av tobak ska inte ske i verksamheter där barn och ungdomar vistas. Rökning ska inte ske i lokaler där det råder rökförbud.

Kompetens, befogenheter, kostnader och resurser

Befogenheter och delegation

Miljö- och hälsoskyddsnämndens befogenheter inom tillsynsområdena folköl, tobak, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare och vissa receptfria läkemedel regleras i alkohollagen (2010:1622) 9 kap 2 §, tobakslagen (1993:581) 19 a §, lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (2017:425) 26 § 1 och 2, lag (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel 20 §.

Kontrollköp genomförs av Miljö- och hälsoskyddsnämnden på folköl, tobak, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare och vissa receptfria läkemedel

med stöd av: alkohollagen (2010:1622) 9 kap 15 a §, tobakslagen (1993:581) 22 a §, lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (2017:425) 37 §, lag (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel 21 a §.

Miljö- och hälsoskydds nämndens ansvarsområde i Botkyrka kommun regleras i Reglemente för Miljö- och hälsoskydds nämnden.

Miljöenhetens befogenheter regleras i delegationsordning för miljö- och hälsoskydds nämnden.

Finansiering

Miljö- och hälsoskydds nämndens offentliga tillsyn av folköl, tobak och kontroll av vissa receptfria läkemedel finansieras delvis med avgifter. Miljö- och hälsoskydds nämndens offentliga tillsyn av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare finansieras inte med avgifter. Tillsyn av rökfria miljöer finansieras inte med avgifter.

Tillsynen kan i viss utsträckning utföras samtidigt som annan kontroll som miljö- och hälsoskydds nämnden har ansvar för. Tillsyn över olika produktkategorier kan ske vid samma besök.

Kommunfullmäktige fattar beslut om taxa för tillsyn i Botkyrka kommun.

De företag som anmält försäljning av tobak, folköl eller receptfria läkemedel samt servering av folköl till miljöenheten betalar en fast årlig avgift för ordinarie tillsyn.

Kontrollpersonal, utrustning och lokaler

Miljö- och hälsoskydds nämndens operativa tillsyn utförs av miljöenheten. Under 2019-2020 utförs planering, tillsyn, och administration i enlighet med denna tillsynsplan av:

- Miljöchef – övergripande ansvar
- Miljöenhetens inspektörer

Utrymme för förvaring av omhändertagna torr- och kylvaror finns hos avtalad extern part.

Kompetenskrav och utbildning

Två inspektörer har gått utbildning inom kontroll av receptfria läkemedel. Inspektörerna deltar i länsträffar inom tobak, folköl, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Inspektörerna är med på nationella konferenser inom tobaksområdet. Deltagandet i dessa aktiviteter förstärker vår kompetens och utökar vår kunskap. Det finns inga kurser att delta i inom dessa tillsynsområden. För rådgivning inom dessa områden kan vi vända oss till länsstyrelsen.

Arbetsätt

Rutiner för utförande av tillsyn och kontroll

Miljöenheten har skriftliga rutiner för hur tillsyn, kontroll och kontrollköp ska genomföras och checklistor för vad som ska kontrolleras.

Risikanalys

Risikanalys

Faktorer som kan innebära att målen i planen inte nås samt åtgärder för att motverka:

- Stort antal inkommande ärenden inom miljöenhetens andra ansvarsområden som måste prioriteras

Risiken kan förebyggas genom att göra tätare uppföljningar och bra planering.

- Ändrad lagstiftning eller påverkan av andra omvärldsfaktorer

Omvärldsbevakning sker via länsträffar och information från centrala myndigheter. Om information om ny eller ändrad lagstiftning meddelas miljöenheten i god tid så kan ändringar hanteras av miljö- och hälsoskyddsnämnden inom utsatt tid.

Rådgivning, samarbete och öppenhet

Rådgivning, information och stöd till verksamheterna

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska enligt förvaltningslagens 4 § lämna upplysningar, ge vägledning och råd. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska också ge annan hjälp till enskilda i frågor som rör nämndens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Råd och upplysningar lämnas av inspektörerna vid inspektioner eller om verksamhetsutövaren hör av sig till enheten. Generell information av övergripande karaktär finns också på kommunens hemsida.

Viktig information om ändringar i lagstiftning skickas till samtliga berörda försäljningsställen.

Samarbeten med andra myndigheter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ambition är att samarbeta och samordna sin tillsyn och kontroll och kontrollköp med andra myndigheter inom så väl som utom kommunen. Samverkan sker idag i stor omfattning inom ramen för miljösamverkan Stockholms län, där alla kommuner är medlemmar. Syftet är att effektivisera kontrollen.

Samarbete kan ske inom vissa områden där miljö- och hälsoskyddsnämnden och polismyndigheten har ett delat tillsynsansvar. Målsättningen är att miljöenheten och polismyndigheten ska genomföra tillsyn tillsammans. Samarbete kan även ske med länsstyrelsen och skatteverket men även andra myndigheter.

Öppenhet i kontrollen

Myndigheter är skyldiga att föra ett register över allmänna handlingar. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har ett verksamhetssystem, ECOS, där alla handlingar diarieförs, både de som är allmänna handlingar och de som är belagda med sekretess.

Tillsynsplan och beslut är allmänna handlingar som ska lämnas till de som begär att få ta del av dessa.

Sanktioner – åtgärder när inte lagstiftningen följs

Om en verksamhet inte följer lagstiftningens krav ska miljö- och hälsoskyddsnämnden vidta de åtgärder som krävs för att få verksamheten att följa lagstiftningen. Om miljö- och hälsoskyddsnämnden fattar ett beslut gällande tobak eller folköl, så ska en kopia på beslutet skickas till folkhälsomyndigheten, polismyndigheten och länsstyrelsen.

Folköl

Avvikelse från lagstiftningen kan vara om en verksamhet till exempel säljer folköl utan tillräckligt stort livsmedelssortiment. Sanktioner som miljö- och hälsoskyddsnämnden kan fatta beslut om:

- Varning
- Försäljningsförbud kan ges under sex månader eller vid upprepade tillfällen tolv månader

Tobak

Avvikelse från lagstiftningen kan vara om en verksamhet till exempel säljer tobak utan att ha ett egenkontrollprogram. Ett annat exempel är att tobaken inte är korrekt märkt. Sanktioner som miljö- och hälsoskyddsnämnden kan fatta beslut om:

- Varning
- Föreläggande med eller utan vite
- Förbud med eller utan vite
- Att ta hand om en tobaksvara

Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Avvikelse från lagstiftningen kan vara om en verksamhet till exempel säljer elektroniska cigaretter utan att ha ett egenkontrollprogram. Ett annat exempel är att dessa inte är korrekt märkta. Sanktioner som miljö- och hälsoskyddsnämnden kan fatta beslut om är:

- Varning
- Föreläggande med eller utan vite
- Försäljningsförbud som gäller under högst sex månader

Receptfria läkemedel

Om försäljning av receptfria läkemedel avviker från lagen ska miljö- och hälsoskyddsnämnden rapportera brister till läkemedelsverket enligt den checklista som läkemedelsverket ger ut. Allvarliga avvikelser ska rapporteras omgående, till exempel att verksamheten inte anmält försäljningen till läkemedelsverket eller säljer läkemedel till någon under 18 år. Mindre allvarliga avvikelser ska följas upp inom sex månader eller vid nästa kontroll. Exempel på en mindre allvarlig avvikelse är om läkemedlen har för kort hållbarhet. Om avvikelsen kvarstår vid nästa besök ska detta rapporteras till läkemedelsverket. All rapportering ska göras på särskild blankett. Läkemedelsverket kan fatta beslut om sanktioner: skrivelse eller föreläggande och förbud, dessa kan förenas med vite. Om läkemedelsverket har upprättat en sanktion får miljö- och hälsoskyddsnämnden en kopia på denna. Miljö- och hälsoskyddsnämnden kommer följa upp sanktionen inom lämplig tid och meddela resultatet till läkemedelsverket.

Uppföljning av tillsynsplan

Miljö- och hälsoskyddsnämnden följer upp tillsynsplanen en gång per år i samband med årsredovisningen.

Miljöenheten följer upp tillsynsplanen löpande vid teammöten. Om enheten ser att det finns risk att stora avvikelser sker i tillsynsplanen meddelas miljö- och hälsoskyddsnämnden vid kommande sammanträde.

